

**Posudek oponentky disertační práce
vypracované Mgr. Robertem Pelikánem
na téma „Problematika nedokonalé subjektivity v obchodním právu“**

1. Rozsah práce a její povaha

Předložený text svými 183 stranami vlastního textu překračuje minimální rozsah stanovený pro disertační práce. Na rozdíl od většiny disertačních prací obhajovaných na katedře obchodního práva je převážně teoretickým pojednáním pracujícím s vysokou mírou abstrakce, na něž autor váže úvahy věnované problémům fungování skupin obchodních společností a předkládá návrhy jejich řešení.

2. Metoda

Disertant se metodologicky zřetelně vymezuje. Akcent klade nikoli na indukční metodu abstrahující z pozorovaných jevů obecnější závěry, ale na metodu dedukce. Nejde přitom o jediný použitý metodologický přístup, aplikována je i analytická metoda a dílčím způsobem – zejména v úvodu práce – i metoda historická. Z naznačeného metodologického přístupu pak vychází i *struktura* práce, kdy jsou nejprve kriticky (a místy spíše ve stručnosti či zkratce) hodnoceny dosavadní teorie subjektivity právnické osoby a poté předkládány vlastní závěry o podmínkách existence subjektu v právní realitě a jeho převodu do mimoprávní sféry. Na toto teoretické pojednání pak navazuje druhá část práce, v níž autor aplikuje své teoretické úvahy na skupiny společností a v návaznosti na to předkládá i návrhy pravidel jejich fungování. Členění disertační práce na tyto dvě výše uvedené části (byť v práci takto označovány nejsou) odpovídá logice tématu i vytčenému cíli.

3. Formální stránka práce

Po formální stránce má práce velmi dobrou úroveň. Výrazová obratnost odráží zkušenost autora s psaním odborného textu a jeho schopnost stručně, resp. ve zkratce vystihnout podstatu právní koncepce (např. základní myšlenka teorie právnické osoby). Teoretické závěry demonstruje disertant místy na konkrétních příkladech, které jsou sice někdy diskusní, nicméně přispívají k barvitosti výrazového stylu.

4. Literatura

Seznam literatury obsahuje řadu reprezentativních pramenů, včetně zahraničních. Na použitý pramen autor odkazuje v souladu s citačními standardy. Ve druhé části práce věnované problematice skupin společností mohla být využita i judikatura. Zcela souhlasím s disertantem, že „čistě koncernové“ judikáty – téměř chybí. Nicméně, koncernové souvislosti – jak ostatně ukazuje i text práce – má i úprava odpovědnosti a ručení členů orgánů či jejich ustanovování a odvolávání z funkce a v této oblasti má autor rezervu.

5. Hodnocení první části práce - dílčí a koncepční připomínky (str. 11 až 118)

Úkol, který si uchazeč vytkl, vyjádřil na str. 18, kde uvedl, že se pokouší „v této práci rekonstruovat pojem právní subjektivity tak, aby mohl být bezrozpornou součástí logického právního systému a aby umožňoval optimální fungování práva ve společnosti.“ K řešení tohoto úkolu přistoupil tak, že v úvodu nejprve nastínil společenské příčiny aktuálnosti bádání nad pojmem právní subjektivity, které lze současně chápat i jako důvody volby tématu. Následující část je historizujícím pojednáním, které na vývoji právní subjektivity lidí, resp. na příkladech ukazujících změny obsahu i rozsahu této subjektivity, zpochybňuje tezi o právní subjektivitě jako jednoduché, člověku vrozené vlastnosti. Cestu k nalezení odpovědi na tuto otázku spatřuje autor v analýze pojmů práva, oprávnění a právní povinnosti. Poté, co se vymezil k dosavadním (a někdy z celkem pochopitelným důvodům jen stručně nastíněným) teoriím právnické osoby, formuluje cíl zjistit deduktivní metodou jaké vlastnosti musí mít právní subjekt, aby mohl být nositelem práv a povinností a převodním mechanismem mezi právní realitou a realitou mimoprávní. Jako k východisku svého uchopení, resp. popisu objektivního práva se disertant hlásí k normativismu, byť nikoli bezvýhradně. Oceňuje zejména normativistickou konstrukci právní reality s výhradou nezbytnosti jejího doplnění o aspekty mimoprávní reality, což má zřejmou logiku, vytkl-li si autor za cíl popis práva. Tato část práce pojednávající o právním normativismu je však poměrně chudá na odkazy na ideové zdroje. Tato výhrada platí i přesto, že disertant se k těmto názorům sám vymezuje, takže tento směr právního myšlení jen nepopisuje, ale i kriticky hodnotí.

Za diskusní považuji myšlenku prezentovanou jako dílčí závěr na str. 24 a násl., kde se hovoří o působení norem ve spojení s právními skutečnostmi vedoucím ke vzniku jiné právní skutečnosti jako právního následku. Autor dospívá k závěru, že nově vytvořené právní skutečnosti někdy mají povahu subjektivního práva nebo subjektivní povinnosti, jindy nikoli. Jako příklad absence bezprostředního právního důsledku uvádí i vznik obchodní společnosti, přičemž dodává, že ani v tomto případě nejde o vznik subjektivního práva nebo povinnosti. K tomu lze namítnout, že zápisem do obchodního rejstříku vzniká společnost například povinnost otevřít obchodní knihy, společnost nabývá (až na výjimky) vlastnické právo k dříve vneseným vkladům a takových účinků by zřejmě bylo možné uvést více. Vznik společnosti právně „funguje“ jako spínač bezprostředního právního důsledku (práva, povinnosti). Zdá se, že doktorand při výše uvedeném rozlišení měl před očima jen subjektivní práva relativní povahy.

Ve zkratce a dobře je formulovaná myšlenka právnické osoby jako zájmového objektu, která má m.j. význam i pro konkrétní řešení profilace zájmu obchodní společnosti (str. 46). Co do pojednání o jednotlivých teoriích subjektivity právnických osob, souhlasím s disertantovým postřehem o bezobsažnosti pohledu na právnickou osobu jako na syntetický výraz právních pravidel (str. 56). K definici na str. 60 lze shodně s autorem podotknout že je těžko napadnutelná, a to nikoli pro svou přesvědčivost, ale proto, že o právnické osobě mnoho neříká, resp. staví na jevových stránkách právnické osoby. Autorův závěr na téže straně str. 60 vyznívá velmi skepticky a může evokovat otázku, zda vůbec má smysl subjektivitu právnických osob zkoumat. Autorovu poznámku na str. 62, jíž otvírá své hodnocení dříve naznačených teorií právnické osoby, lze akceptovat spíše jako nadsázku a – budu-li pokračovat v obdobném duchu – pak uvedené případy jsou spíše projevem emancipace právnických osob vůči státu, než projevy, jimiž uznávají zákonodárce.

Na kritické hodnocení koncepcí právní subjektivity navázal autor vlastním pojetím podmínek existence subjektu v právní realitě. Takovými podmínkami jsou podle něho způsobilost být nositelem práv a povinností a procesněprávní subjektivita. Je otázkou, zda má být procesněprávní subjektivita předkládána jako další, resp. jak autor uvádí „poslední

podmínka existence subjektu v právní realitě“ (str. 72), když jako princip (byť jak autor zajímavě dokládá, nikoli bezvýjimečně uplatňovaný) platí spojení hmotněprávní subjektivity se subjektivou procesněprávní, resp. hmotněprávní subjektiva je předpokladem subjektivity procesněprávní. Tato výhrada není zásadní a autorem zvolený postup oddělující obě subjektivity lze chápat i odůvodněný postupem výkladu.

Nejsem zcela zajedno s autorovým názorem o dysfunkčním působení právnických osob, které jsou určeny k altruistickým (lze říci jiným, než lukrativním) cílům, neboť z uvedeného se zdá, že není zdravý žádný jiný subjekt, než ten, který sleduje vlastní majetkové cíle. Autor, zdá se, má před očima jen obchodní společnosti. Obchodní společnosti či jiné útvary založené k jiným, než lukrativním cílům bych však neoznačovala jako sebevražedné jen proto, že jsou účelově zaměřeny ke sledování jiného cíle. Drobnou připomínku mám na str. 79, kdy je povinnost péče řádného hospodáře přisuzována společnosti, ačkoli jde o povinnost ukládanou ve prospěch společnosti členům jejích orgánů.

K relativně komplikovanému výkladu o právech společníka vůči společnosti lze podotknout, že nejde o nic jiného než o rozlišení absolutního práva společníka k podílu (s nímž může za podmínek stanovených heteronomním a autonomním právem) disponovat a práv relativní povahy, tedy těch, které má společník vůči společnosti, a to právě z titulu svého podílu (účasti) v ní. Závěr, že společnost je objektem práv společníků a současně subjektem osobních práv, jež má vůči společníkům, není zcela přesný v tom, že jde o dvě různé roviny. Prvá je spíše mimoprávní, druhá pak pohlíží na společnost právě jako na účastníka relativního závazkového vztahu (str.112).

Vyústěním první poloviny práce je myšlenka o reálné existenci entit majících všechny atributy právního subjektů bez odpovídajícího odrazu v právní realitě a naopak existence právních subjektů postrádajících adekvátní existenci v realitě mimoprávní nesplňujících podmínky transcendence právního subjektu do mimoprávní sféry. To vede autora k postřehu o rozevírání nůzek mezi právní a mimoprávní realitou, jehož důsledkem je selhávání práva a vytváření náhradních nesystematických mechanismů, jejichž snahou je řešit tento rozpor. Autor dospívá k závěru (str. 101) o chybnosti koncepce právní subjektivity jako státem udělovaného privilegia, které je z tohoto důvodu upíráno sociálním útvarům, které sledují zákonodárcem reprobované zájmy. To vede podle něho k tomu, že se stát zřiká své vlády na nimi, což je disfunkční a navrhuje nechtěným subjektům přiznat subjektivitu a otevřít tak cestu k tomu, aby jim mohly být uloženy povinnosti nesledovat reprobovaný zájem. V tom ale vidím logický rozpor. Jak autor dříve uvedl - tyto subjekty (sám používá příklad teroristické organizace) sledují právě jen reprobovaný zájem, který do právní reality lze těžko promítnout a odmítne-li jej stát uznat, respektive podsune-li jim něco jiného, ztratí takové útvary atributy, které autor považuje za podmínku jejich uznání v právní realitě (opět viz příklad teroristické organizace).

Závěrem k hodnocení první části práce uvádím poznámku koncepční povahy. Domnívám se, že autor není konzistentní v *chápaní zájmu společnosti*. Přitom zájem, resp. zájmová integrita je něj (a domnívám se, že správně) jedním z atributů subjektivity. Tak na str. 94 se uvádí, že „Právnická osoba je těmito subjekty vytvářena, a to za účelem uspokojení jejich zájmů, které se tímto krokem *vydělují* ze zájmové sféry zakladatelů a *stávají se vlastními zájmy vytváření právnické osoby*.“ I na jiném místě se na zájem společnosti pohlíží jako na „vydělený zájem“ společníků (str. 114). Takto jednoduše převodní mechanismu tvorby zájmu právnické osoby vytvořené na sdružovacím principu nevidím. Ostatně i autor to na následující straně zpochybňuje (a současně se implicitně vyslovuje pro chápaní zájmu společnosti na principu shareholder value). K tomu lze poznamenat, že zájem společnosti je samostatný statek, není jen vyděleným zájmem zakladatelů. Zásadní zájmová shoda mezi společníky a společností je tu dána z hlediska dlouhodobého, ale už běžná praxe svědčí o tom, že krátkodobé, či střednědobé zájmy jednotlivých společníků se mohou se

zájmy společnosti střetávat, což reflektuje i právní úprava. Na jiném místě své práce (str. 95, 133 a další) autor směřuje zájem společnosti s předmětem její činnosti, resp. podnikání. K tomu lze namítnout, že naplňování předmětu podnikání (tedy činnost společnosti) je pouze prostředkem, jímž společnost sleduje svůj zájem. Tím spíše nelze souhlasit s tím, že zájem na zachování existence společnosti je vkládán společnosti do vínku zákonodárcem (tamtéž), který „jí ukládá zájem na vlastní existenci“. Také považuji za zjednodušující autorovo implicitně vyjádřené přesvědčení (str. 95), že v osobních společnostech (hovoří se o právnické osobě, ale je zřejmé, že má autor před očima obchodní společnost) zájem společnosti určují společníci, kteří ji řídí, zatímco v případě řízení právnické osoby (obchodní společnosti či nadace) profesionály – nespolečníky, musí být obsah zájmové sféry předem explicitně určen, přičemž za takové učení se považuje stanovení předmětu činnosti v zakladatelském dokumentu. Jinde – zdá se – považuje autor za jednání proti zájmu společnost jednání ultra vires. Nicméně, i takové jednání „nad síly“ společnosti (české právo společností z této koncepce nevychází) by mohlo být v zájmu společnosti (str. 107). Zdá se, disertant se problémem obsahu a tvorby zájmu právnické osoby hlouběji nezabýval. Pojednání o obsahu zájmu si zasloužilo - vzhledem k zaměření práce - samostatné pojednání, v němž by se autor k této otázce jasněji a koncentrovaně vyjádřil.

6. Hodnocení druhé části práce – koncepční a dílčí

Na základě kritického hodnocení důsledků koncepce, že útvaru, jemuž se nepřičítá právní subjektivita, nelze adresovat právní normu, dospívá autor k myšlence přiznat skupině společností právní subjektivitu při zachování právní subjektivity jednotlivých členských společností. I v této části práce hraje stěžejní roli otázka respektování zájmu ovládané společnosti a prosazení zájmu skupiny.

K této části práce se vyjádřím nejprve obecněji a následně uvedu dílčí připomínky. Nelze než souhlasit s autorem, že klíčové pro fungování skupin společností jsou podmínky a způsoby prosazování zájmu skupiny v chování členských společností. Robert Pelikán správně považuje v tomto ohledu za základní ustanovení § 66a odst. 8 obch. zák. Akcent však klade na zákaz adresovaný skupině, resp. ovládající osobě prosazovat rozhodující vliv k újmě ovládané společnosti, což je patrné na řadě míst disertační práce (viz následující odstavec posudku), nikoli na druhou část věty, která faktický koncern koncernovému ovlivňování otevírá. Přitom význam tohoto ustanovení spočívá právě ve formulaci podmínek prosazení skupinového vlivu, tedy v úpravě (v podstatě liberačních) důvodů umožňujících ovládající osobě rozhodující vliv prosazovat a ovládané společnosti, resp. členům jejích orgánů, jej akceptovat. Toto ustanovení lze chápat jako projev koncernové otevřenosti. Je obdobou trochu jinak - avšak nikoli zásadně – formulovaného Rozenblumova konceptu. Připomeňme, že řada evropských zemí (např. Slovensko) obdobné „koncernově otevřené ustanovení“ nemá a zakotvení tohoto pravidla je jedním ze tří směrů, jimiž se má ubírat dílčí harmonizace evropského koncernového práva (viz Akční plán).

Na str. 141 se uvádí, že člen orgánu ovládané osoby „není povinen ani oprávněn (pokyn – pozn. S. Č.) respektovat ...“. Tento závěr je správný jen částečně. Pro člena orgánu ovládané osoby jistě není pokyn závazný. Na druhé straně jej však respektovat může, projde-li nevýhodný pokyn tzv. testem legálnosti, bude-li tedy splňovat podmínky druhé části věty § 68a odst. 8 obch. zák. Proto nelze hovořit bez dalšího o nezákonnosti takového pokynu, jak to činí autor na str. 141 v první větě. Obdobně vidím jako problematické vyjádření, že upřednostnění zájmu skupiny staví české právo mimo zákon (str. 153). Autor sice neopomněl zmínit výjimku ze zákazu, ale s poznámkou, že je úzká. Domnívám se však, že rozvíjet a analyzovat je třeba právě tuto výjimku. Zdá se též, že disertant podsouvá

zákonodárci, že chce zabránit upřednostňování zájmů skupiny (tamtéž). Takový cíl český zákonodárce nemá a s ohledem na perspektivy vývoje koncernového práva na evropské úrovni – ani mít nemůže (viz výše). Přitom větší otevření dočasně nevýhodným zásahům, než poskytuje francouzská judikatura (německé a naše koncernové právo se od ní až tak neliší) lze těžko očekávat. Vytvoření nezávislé dozorčí rady by tolik neřešilo (autor to ostatně sám vzápětí zpochybňuje). Obdobně se na str. 160 hovoří o „neutěšeném“ stavu spojeném s formálním trváním zákazu upřednostnění zájmu skupiny před zájmem ovládané společnosti. Jako diskusní vidím také autorovo v celku kategorické vyjádření na str. 154 o tom, že zákonodárce zakazuje, aby skupina byla podrobena jednotnému řízení. Má jistě pravdu, že upřednostnění zájmu ovládající osoby je zásadně zakázáno. Akcent je však třeba dát na slovo „zásadně“ (viz výše). Praktické fungování faktických koncernů svědčí o možnosti prosazování jednotného řízení. Úprava jeho podmínek jistě není ideální (otázka je, zda tak tomu při zájmovém pnutí ve skupině vůbec může být). Pokud jde o následnou možnost postihu ovládající osoby (více „na ráno“ by byli členové orgánů ovládané společnosti), pak lze těžko hovořit o „zlovolnosti“ třetí osoby při jejich postihu, pokud by požadovala náhradu újmy, resp. škody pro nerespektování podmínek prosazování koncernového vlivu.

Z dílčích připomínek lze uvést tyto :

- V pasáži věnované důsledkům „poškození“ ovládané společnosti není zmiňováno ustanovení § 66 odst. 6, příp. § 66c obch. zák. Je ale třeba současně dodat, že tak autor činí dále (zejm. na str. 148) v souvislosti s pojednáním o povinnostech společníka. To však není zcela systematické, neboť tzv. stínovým vedoucím nemusí být jen ovládající společník. K tomu lze podotknout, že tato ustanovení jsou v tuzemských podmínkách málo využívána, mohlo by ale poskytnout podobný ochranný potenciál, jako některé speciální žaloby známé z francouzského insolvenčního práva.

- Co do působnosti dozorčí rady, přesně vzato, ustanovení § 191 odst. 2 obch. zák. zakládá pro dozorčí radu jen možnost negativního rozhodnutí omezujícího vnitřní jednatelské oprávnění představenstva, nikoli předchozí odsouhlasení takového jednání. Pojednávali autor o kontrole výkonu funkce statutárního orgánu, možná mohl zmínit poslední vývoj organizační struktury akciových společností veřejného zájmu v podobě povinně vytvářeného výboru pro audit, který má též (domnívám se do značné míry duplicitě) kontrolní funkci. (Nejde ale o zásadní připomínku).

- Příklad o úhradě újmy (str. 147) nevyjadřuje úplně logiku věci, ačkoli jinak oceňuji, že se autor snaží o názornost. Mezi újmou způsobenou ovládané společností utlumením jejího výrobního programu a ziskem plynoucím z toho mateřské společnosti není rovnítko. „Koncernová“ logika úhrady újmy spočívá v tom, že prospěch pro koncern bude větší než újma, kterou bude mateřská společnost muset uhradit. Odhad těchto důsledků je součástí podnikatelského uvážení osob řídících mateřskou společnost. Neztotožňuji se též s názorem, že na odčerpání volných finančních prostředků (str.148) se nebude aplikovat § 66a odst. 8 obch. zák.

Pokud jde o vztah § 66a odst. 8 a § 66 odst. 6 obch. zák. (str. 149) nejde o aplikační paralelu, v tom s autorem shoduji. Ustanovení § 66a odst. 8 obch. zák. je především speciální k ustanovení § 194 odst. 5 obch. zák., neboť stanoví v podstatě liberační důvod dočasného jednání proti zájmu ovládané společnosti a k její újmě. Nejsou-li podmínky této liberace splněny, uplatní se sankce (náhrada škody a ručení pro porušení povinnosti péče řádného hospodáře). Pouze na ta rozhodnutí statutárního orgánu, která nesplňují podmínky liberace podle § 66a odst. 8 obch. zák., a která statutární orgán učinil pod tlakem faktického vedoucího, se uplatní § 66 odst. 6, jehož funkcí je založit pasivní solidaritu. Byla bych však velmi opatrná, pokud jde o závěr, že osoba, která má možnost ze stínu ovlivňovat jednání člena orgánu nese povinnost péče řádného hospodáře i v aktivním smyslu, tedy aktivně jednat tam, kde by se to jevilo jako potřebné. Pak by nesla odpovědnost, kdyby byla nečinná, např.

nepřiměla člena orgánu uzavřít smlouvu, která se jí jeví jako prospěšná pro společnost. Takový extenzivní výklad § 66 odst. 6 přijmout nelze, mimo jiné i proto, že „pokyny“ ovlivňující osoby nejsou pro člena orgánu závazné. (Zdá se také, že si autor odporuje, protože na str. 167 při hodnocení návrhu zákona o obchodních korporacích uvádí, že vlivné a ovládající osoby nemají povinnost péče řádného hospodáře ve vztahu k ovládaní, ačkoli dříve takovou povinnost dovodil. Domnívám se, že pro rozdílný přístup v těchto dvou případech není důvod.)

- S hodnocením významu zprávy o ovládacích vztazích souhlasím.

- Na str. 162 se uvádí, že rozhodnutí, které krátkodobě povede k poklesu zisku ovládané společnosti, ale perspektivně je k jejímu prospěchu, může učinit člen jejího orgánu, který tím nevybočí z rámce péče řádného hospodáře, ale že takové opatření nebude moci prosazovat ovládající osoba, protože by se dostala do rozporu s § 66a odst. 8 obch. zák. Právní možnost akceptovat koncernový vliv jde „do páru“, s možností takový vliv prosazovat. Jinak řečeno, je-li koncernový vliv legálně akceptovatelný pro ovládanou osobou, pak je současně za splnění podmínek výše uvedeného ustavní i legálně „prosaditelný“ ovládající osobou. Problém dlouhodobosti úhrady újmy by mohl být řešen (mnohdy jistě nedokonale) uzavřením smlouvy o tom, jak se v budoucnu újma spočívající v poklesu zisku zahradí. Nabízelo by se v této souvislosti zhodnotit francouzskou alternativu založenou na Rozenblumově konceptu.

- Řešení nabízené autorem počítající s ručením mateřské společnosti a ostatních propojených osob za závazky dceřiné společnosti, pokud vznikly z jednání ku prospěchu koncernu je velmi diskutabilní. Předně se tak neguje výhoda koncernového uspořádání spočívající v omezení rizik, která je jedním motivů vytváření skupin společností. V podstatě by se tak uzákonil prostředek ochrany velmi blízký konceptu propichování firemního závoje, který je ale nestandardním, zcela výjimečným řešením, vázaným navíc na kvalifikované zneužití vlivu v ovládané společnosti. Autor ale navíc navrhuje rozšířit ručení i na důsledky těch jednání, která učinila ovládaná společnost ku prospěchu koncernu z vlastního popudu, tedy dovedeno do důsledků i bez vědomí ovládající společnosti. Takové řešení lze obtížně akceptovat. Na str. 170 autor kritizuje přílišnou přísnost návrhu zákona o obchodních společnostech a družstvech. Také se domnívám, že je v některých ohledech přísnější. Disertantovo řešení spočívající v ručení, které by v podstatě vedlo k prolomení majetkové samostatnosti ovládané společnosti se mi však jeví jako ještě přísnější a možná i koncernově antistimulační (je třeba uvědomit si, že účel koncernového práva nelze redukovat jen na funkce ochrannářské).

Celkově lze tuto pasáž – přes uvedené výhrady – hodnotit jako zajímavou a vybízející k zamyšlení a diskusi.

7. K závěrům disertační práce

K návrhům předloženým disertantem na str. 171 mám následující diskusní otázky či poznámky:

- Povinností vybavit společnost od počátku dostatečnými kapitálovými zdroji má autor na mysli přechod ke koncepci adekvátní kapitalizace v rámci skupiny? To by však byl zásah do panující koncepce reálné tvorby a udržení základního kapitálu (ať už na ni můžeme pohlížet sebekritičtěji). Povinnost udržovat tyto potřebné zdroje po celou dobu existence ale není s koncepcí adekvátní kapitalizace konzistentní, protože tam se ochrana třetích osob řeší přes testy insolvence. Navrhuje autor štěpení koncepce, tedy pro ostatní společnosti zachovat koncept reálné tvorby a udržení základního kapitálu a pro začleněné společnosti jej opustit? Pro následně začleněnou společnost by to neplatilo?

- Návrh na uhrazení roční ztráty je sice konzistentní s nadřazením zájmu skupiny nad zájem dceřiné společnosti, je to však dosti tvrdé opatření, které bude působit antistimulačně (a neladí ani s evropskými trendy v přístupu ke koncernům). Co míní autor „zaviněným způsobem poklesu zdrojů“? Lze na zaviněné porušení povinností řízené společnosti ukládat povinnosti jiné osobě?
- Autor navrhuje zavázat „celou skupinu“, pokud by členská společnost kontrahovala v jejím zájmu. To by tudíž kontraktní odpovědnost dopadala na každého jednotlivého člena skupiny a současně na skupinu (byla-li by právním subjektem jako celek)? Mělo by to platit, i když tyto smlouvy byly uzavřeny bez motivace, či dokonce bez vědomí členů skupiny, resp. skupiny samé?
- Je vhodné konstruovat de facto povinnost osoby řídící koncern detailně sledovat každý krok ovládané společnosti?
- Jaké právní nástroje autor navrhuje k ochraně třetích osob pro zjištění, v čím zájmu společnost jedná (zejména, je-li skupina vybudována na jiném základu, než na majetkové účasti)?
- Na str. 179 se uvádí, že zavázanou by byla skupina „namísto společnosti“. Společnost by tudíž vůbec nenesla právní důsledky svého jednání? Není bod 11. obsažen již v bodu 10, resp. nepřekrývají se částečně tyto body? Zdá se, že se autor velmi inspiroval přiřítatelní odpovědnosti za porušení evropského soutěžního práva. Je však otázkou, zda lze tyto koncepty bez dalšího transponovat na „běžné“ mimosoutěžní fungování skupiny.
- V textu se hovoří o vlastních závazcích skupiny a o závazcích jejích společností (str. 182). Na str. 183 je řečeno, že skupina má vlastní práva která „přiděluje“ jednotlivým společnostem? Co má autor na mysli tím, že skupina bude „užívat“ práva jednotlivých společností? Hovoří se o tom, že skupina většinou nebude sama jednat. Znamená to a contrario, že někdy sama – tedy svým jménem – jednat bude (str. 183)? Z dalšího textu ale vyplývá, že skupina žádná vlastní práva povinnosti nemá, protože ta mají solidárně jen její členové. Dospívá se tedy k závěru, že projevem subjektivity skupiny, resp. „překrývání subjektivit“ je aktivní a pasivní solidarita členů (str. 183)?
- Pokud jde o ukončení účasti mimostojících společníků v ovládané společnosti, k tomu se dopracovala německá judikatura v doktríně kvalifikovaného faktického koncernu a návrh podmínek „vystoupení“ obsahuje i návrh zákona o obchodních společnostech. Mám však za to, že by toto právo mělo být vázáno na speciální podmínky, jak to činí německá judikatura či zmiňovaný návrh a nemělo by tudíž platit bez dalšího.

8. Celkové hodnocení disertační práce

Předložená práce svědčí o autorově schopnosti abstraktního myšlení, v jehož rámci dokáže nahlížet fenomény současné praxe, konkrétně fungování skupin obchodních společností. Robert Pelikán disponuje kvalitním teoretickým základem, na němž dokáže stavět – mnohdy odvážné – závěry a návrhy. Posuzovaný text ukazuje i na znalost právně historických souvislostí řešených problémů, což přispívá k atraktivnosti jeho textu. To je u disertačních prací celkem vzácné. Autor též prokázal schopnost kritického myšlení, a to jak hodnocením teoretických konceptů právnické osoby v první části práce, tak spojením právní teorie s řešením vybraných otázek současné komercialistky.

Přesto, že některé návrhy předložené autorem považují za diskusní a některé vyžadují větší přesnost zpracování, mohu uzavřít, že předložená disertační práce je přínosem k diskusi o právním uchopení tak významného fenoménu, jakým jsou skupiny společností.

Vzhledem k výše uvedenému hodnotím předložený text jako splňující nároky kladené na disertační práce a d o p o r u č u j i, aby po úspěšné obhajobě byl Mgr. Robertu Pelikánovi udělen titul Ph.D.

V Praze 8. dubna 2010

Prof. JUDr. Stanislava Černá, CSc.
oponentka